

Slovenská pravicová sebevražda

Za politickým zemětřesením, které k moci znovu vyneslo Roberta Fica, stojí dvě skutečnosti – až neuvěřitelná hašteřivost slovenské pravice a krize eura. „Gorila“, ta pravici už jen dorazila.

Tragédie eura

Rozhovor s německým ekonomem Philippem Bagusem o vrozené vadě jednotné měny, ignorování ekonomů Bundesbanky, alianci marnotratných vlád a velkých bank a budování evropské transferové unie.

EURO

MĚNÍ EVROPU?!

obsah

4 | Kto to mohol tušiť?

ANALÝZA | TÉMA Euro bolo od začiatku skôr politickým ako ekonomickým projektom. Áno, menový nacionalizmus má svoje náklady a eliminácia transakčných nákladov medzi obchodnými partnermi v únii je pozitívom. No spoločná mena určite nebola ekonomickou nevyhnutnosťou a rôznorodosť krajín únie vyvolávala otázky ohľadom stability takéhoto usporiadania už pred vznikom eura.

Autor Juraj Karpíš

6 | Tragédie eura

ROZHOVOR | TÉMA O vrozené vadě jednotné měny, ignorování ekonomů Bundesbanky varujících před inflací, alianci marnotratných vlád a velkých bank a budování evropské transferové unie...

Rozhovor s Philippem Bagusem

12 | Pravicová sebevražda

ANALÝZA | TÉMA Slovensko zažilo druhou březnovou neděli opravdové politické zemětřesení, kdy voliči v předčasných volbách vyměnili pravicovou koalici za jednobarevnou, většinovou vládu levicové populistické strany Směr. Novým premiérem našich východních sousedů se proto stane opět Robert Fico.

Autor Petr Sokol

18 | Přínosy a náklady společné měny euro

ANALÝZA | TÉMA Euro bylo v době uvedení do oběhu masově oslavované. Dnes je pro mnoho lidí spíše noční můrou. Zamysleme se proto s výhodou zpětného pohledu nad jeho přínosy a náklady.

Autor Jan Průša

20 | Britské evropské cvičení

ANALÝZA | TÉMA Výbor pro národní bezpečnostní strategii na začátku března upozornil, že by britská vláda měla z bezpečnostních důvodů připravit plán pro případný úplný či částečný kolaps eura.

Autor Jiří Kozák

22 | Právní překážky při odvolávání vedoucích státních zástupců

ANALÝZA | PRÁVO A LEGISLATIVA V souvislosti se zrušením odvolání vrchního státního zástupce JUDr. Vlastimila Rampuly soudem byla znovu otevřena otázka, jakým způsobem a zda vůbec je možné odvolat vedoucí státní zástupce...

Autor Luboš Jemelka

CI Time

Odborný analytický měsíčník
Číslo 3
Ročník 2
Březen 2012

Vydává

CI Consult & Research, s.r.o.
IČ: 24772461
Vladislavova 1390/17
110 00 Praha 1, Nové Město

Kontakty

Telefon: 224 054 087
www.cicar.cz, citime@cicar.cz

Redakce**Šéfredaktor**

Ladislav Mrklas

Odborní konzultanti redakce

Ivan Langer, Josef Šíma

Tajemnice redakce

Petra Viktorová

Art director

Ivo Kubát (Multimedia Atelier)

Vedoucí redaktoři rubrik

Jan Jireš (mezinárodní vztahy
a bezpečnost)

Petr Sokol (evropská politika)

Marek Buchta (veřejný marketing)

Ondřej Mátl (zdravotní
a sociální politika)

Petr Stiegler (IT)

Jaroslav Salivar (vnitřní
bezpečnost)

Stálí spolupracovníci

Barbora Bakulová, Radovan
Ďurana, Ludmila Habadová,

Miroslav Hyrman,

Luboš Jemelka, Jiří Kozák,

Filip Molčan, Jan Průša,

Dalibor Roháč

Jazyková korektura

4JAN Public Relations, s.r.o

Registrace MK ČR E 19998,
ISSN 1804-8099

Milí čtenáři,

zavedení společné evropské měny se po deseti letech jeví jako odvážný, avšak zásadně chybný krok. Krok, který Evropu opravdu změnil a patrně bude měnit dál. Je velká otázka, zda tak, jak si jeho architekti přáli. Tak už to ale se sociálním inženýrstvím na politickou objednávku bývá.

Kromě jedné analýzy věnované „válce státních zástupců“, z pera Luboše Jemelky, je celé toto číslo tematické – eurotematické. Již v samotném editoriale si proto dovoluji nechat zaznít některé důležité závěry jednotlivých příspěvků.

Březnové vydání CI Time otevírá vstupní analýza slovenského ekonoma Juraje Karpíše s výmluvným názvem Kto to mohol tušiť? Autor mimo jiné připomíná, že díky euru „mohly mzdy v periferních zemích růst i bez adekvátního růstu produktivity“.

Německý ekonom Philipp Bagus v rozhovoru, který nese stejný název jako jeho best-seller (Tragédie eura), zase upozorňuje, že pesimistický scénář předpokládá pokračování v experimentu s eurem. A to směrem k evropskému hospodářskému superministerstvu, odstranění konkurence a nutnému dalšímu úpadku evropských ekonomik.

Václav Rybáček (ČSÚ a VŠE) připojuje část výsledků studie ekonomických analýz zemí s a bez eura, která zanedlouho vyjde v nové ediční řadě Policy Studies vysoké školy CEVRO Institut. Jedním ze závěrů této studie je fakt, že „Německo lze považovat za hlavního beneficianta měnové integrace jak z pohledu nastavení úrokových sazeb, vývoje spotřebitelské inflace, tak i z pohledu zisků z mezinárodního obchodu“. Ekonomicky laděná je i bilanční analýza přínosů a nákladů eura, kterou přispěl Jan Průša.

Politické souvislosti eura připomínají tři texty politologů. Petr Sokol připomíná, že euro, resp. účast v tzv. eurovalu, stálo za pádem slovenské pravicové vlády, kterou následně zcela zdecimovaly volební výsledky. Jiří Kozák se zabývá diskusí nebo spíše nediskusí o fiskálním kompaktu ve Velké Británii. Teprve čas ukáže, zda odmítnutí britské účasti ze strany premiéra Camerona vylepší pozici konzervativců. Ladislav Mrklas se věnuje významu evropských otázek v domácí politice na pozadí nedávno proběhlého průzkumu veřejného mínění, který ukazuje, že euroskepse v Česku sílí, a to z velké části právě vinou eura. O rizicích tzv. euroreferend pak píše marketingový specialista Marek Buchta.

Nové číslo měsíčníku CI Time očekávejte v dubnu.

S přáním inspirativního čtení

Ivan Langer,
zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce

Ladislav Mrklas,
zakladatel společnosti
a šéfredaktor

Kto to mohol **tušiť**?

Euro bolo od začiatku skôr politickým ako ekonomickým projektom. Áno, menový nacionalizmus má svoje náklady a eliminácia transakčných nákladov medzi obchodnými partnermi v únii je pozitívom. No spoločná mena určite nebola ekonomickou nevyhnutnosťou a rôznorodosť krajín únie vyvolávala otázky ohľadom stability takéhoto usporiadania už pred vznikom eura.

JURAJ KARPIŠ | Autor je ekonom, pôsobí ako analytik v Inštitúte ekonomických a spoločenských analýz (INESS)

Nebolo ani jasné, čo zabezpečí, že mena sa nestane spoločnou pastvinou, na ktorej sa obslúžia nezodpovedne hospodáriace krajiny. Ochrana spoločnej euro-pastviny a elimináciu fiškálneho čierneho pasažierstva mali vyriešiť pravidlá Paktu stability a rastu. Ich takmer sto porušení bez akýchkoľvek následkov pre vinníkov potvrdzuje obavu, že išlo skôr o nástroj na presvedčenie Nemcov o tom, že Taliani sa v menovej únii začnú správať fiškálne zodpovedne, než o reálny nástroj vynuovovania fiškálnej disciplíny.

SKEPSA EKONÓMOV

Obavy ohľadom toho, či vôbec existuje možnosť bezproblémového fungovania európskej menovej únie, určite nie sú mudrovaním po prehranej bitke. Mnoho ekonómov bolo v súvislosti s týmto ekonomickým experimentom skeptických roky pred vytlačением prvej erubankovky. Asi najznámejším z nich bol monetarista Milton Friedman, ktorý euru do kolísky

nadelil kliatbu: „Euro neprežije prvú krízu.“ Keynesiánec Paul Krugman prehlásil že „z ekonomického hľadiska je to jednoducho zlý nápad“. Rudiger Dornbusch, ekonóm z MIT, rozdelil postoje svojich amerických kolegov k Euru do troch kategórií: 1. „Nemožné“, 2. „Zlý nápad“ a 3. „Dlho to nevydrží“. 60 nemeckých ekonómov v roku 1992 vydalo manifest, v ktorom varujú, že „predčasné zavedenie európskej menovej únie vystaví západnú Európu silnému ekonomickému pnutiu, ktorá môže časom viesť k politickému konfliktu a ohroziť samotnú integráciu“ a „finančná kompenzácia (nekonkurencieschopných slabších krajín) v podobe vysokých transferových platieb sa ... stane nevyhnutnou.“

RAST NA DLH

Euro sa napriek týmto varovaniám zaviedlo. Ako politický integračný nástroj. Malo Európu posunúť bližšie smerom k Spojeným štátom európskym. A Francúzsko sa zároveň zba-

vilo nenávidenej nemeckej marky, ktorej sila neprijemne domácim voličom pripomínala, kto vie ako hospodáriť vo verejných financiách. Nemecko napriek odporu domácich ekonómov a aj širšej verejnosti nakoniec na spoločnú menu pristúpilo výmenou za súhlas ostatných mocností so zjednotením s východnou časťou. Po vyše desaťročí fungovania tej-

ské bubliny v rôznych oblastiach. Finančná kríza prehnité základy nečakane skoro odhalila.

V roku 1997 Jean-Claude Trichet, toho času guvernér Banque de France, v reakcii na obavy nemeckých ekonómov z budúcej premeny EÚ na transferovú úniu kvôli kolabujúcej únii menovej prehlásil, že takáto premena je rovnako

to meny môžeme konštatovať, že obavy ekonómov sa naplnili. Silená ilúzia homogénnej eurozóny podporovaná lacnými euroúvermi viedla k vzniku masívnych štrukturálnych nerovnováh. „Gréci si žili nad pomery!“ často počuť ako vysvetlenie súčasného boja o prežité eura. No problémy bublín v Španielsku či Írsku určite nemožno redukovať na nezodpovedné hospodárenie s verejnými zdrojmi. Vďaka euru mohli mzdy v periférnych krajinách rásť aj bez adekvátneho rastu produktivity. Stačila záplava nových eur prúdiacich z jadra od veriteľov, ktorí verili presvedčivým rečiam politikov, že v eurozóne zbankrotovať nikto nemôže. Od zavedenia eura narástli mzdy v deficitných periférnych krajinách o 28%, čo je 2,5 krát viac ako v krajinách s obchodným prebytkom a nové eurá tam nafúkli obrov-

pravdepodobná ako hladomor v Bavorsku. Hlad v Bavorsku zatiaľ nie je, no transferová únia je dnes realitou. Dlhý sa už v Európe rozdeľujú najmä vďaka aktívnej expanzívnej monetárnej politike Európskej centrálnej banky. Ratifikácia tzv. „fiškálneho paktu“ otvorila dvere aj pre masívnejšie priame transfery a je údajne prvým krokom k spoločnej ekonomickej vláde. Euro teda naozaj pomáha integrovať, no trochu

inak, ako sa čakalo. Spoločná mena zblížila Európu nasilu a viac, než je niektorým príjemné a Euro dnes pripomína tesnú kazajku. Manželstvo pred hlavnou dlhovej brokovnice ale môže ohroziť vzťahy v Európe v budúcnosti a rastúce nacionalistické pnutie aj samotnú integráciu. Najmä vtedy, keď sa viac nebudú rozdeľovať peniaze, ale príkazy, kde šetriť.

VĎAKA EURU

mohli mzdy v periférnych krajinách rásť aj bez adekvátneho rastu produktivity. Stačila záplava nových eur prúdiacich z jadra od veriteľov, ktorí verili presvedčivým rečiam politikov, že v eurozóne zbankrotovať nikto nemôže.

Tragédie eura

O vrozené vadě jednotné měny, ignorování ekonomů Bundesbanky varujících před inflací, alianci marnotratných vlád a velkých bank a budování evropské transferové unie s autorem knihy Tragédie eura Philippem Bagusem.

Euro je v hluboké krizi. Vy již několik let hovoříte ve svých článkách a knihách o tom, že takováto krize musí nutně nastat. Mnozí naopak nahlízejí euro a měnovou unifikaci jako nástroj k zajištění růstu ekonomik. V čem spočívá jádro Vašeho postoje?

Euro je příkladem tzv. tragédie obecní pastviny, známém mechanismu vysvětlujícím proces zničení hodnotného zdroje v důsledku systému perverzních motivací. Všechny vlády eurozóny mohou financovat své deficity skrze systém eura. Mohou vydávat vládní dluhopisy, jež budou nakupovány bankami, které je v dalším kroku použijí k získání nových rezerv od Evropské centrální banky (ECB). A tyto rezervy jsou zdrojem úvěrové expanze. Roste nabídka peněz. Deficity se monetizují a ceny rostou nikoli pouze v zemi s deficitem, nýbrž v celé eurozóně. Část nákladů deficitu je přenášena na cizince. Dochází tedy ke vzniku motivací dosahovat vyšších deficitů, než jaké produkují vlády v ostatních zemích. Z tohoto důvodu máme veřejný dluh a deficity, které umožňují nadměrné vládní výdaje. Tyto výdaje dávají vzniknout příliš vysokým cenám a vytvářejí nekonkurenční ekonomiku. Euro tedy tím, že vytvořilo motivace k vládním výdajům, znemožnilo zdravý hospodářský růst.

Za problémy eura mohou politici, nikoli spekulanti

Jaký z klíčových argumentů zastánců eura a silnější měnové a hospodářské unifikace je dle Vás nejslabší?

To je těžká otázka, protože máme opravdu z čeho vybírat! Patrně bych vybral názor, že euro musí být chráněno před nepřijímacími spekulanty, díky nimž by došlo k dominovému efektu a Evropa by šla ke dnu. Zprv, euro není Evropa. Kdyby euro skončilo, Evropa tu bude dále a bude se jí pravděpodobně dařit. Zadruhé, spekulanti a trhy neútočí na země; jsou to investo-

Rozhovor s německým ekonomem působícím na madridské Universidad Rey Juan Carlos, autorem bestselleru Tragédie eura

JOSEF ŠÍMA | Vedl rozhovor

CEVROINSTITUT
[vysoká škola]

CEVROINSTITUT
[vysoká škola]

CEVROINSTITUT
[vysoká škola]

ři snažící se ubránit své úspory před vládami. Nechtějí zkrátka dále financovat marnotratné vlády.

Myslíte si, že odchod Řecka z eurozóny euru pomůže? A pomůže vůbec Řecku?

Takový krok pravděpodobně pomůže euru, jelikož se zbaví nejslabšího članku. Jakmile dojde k absorbování vzniklých ztrát, bude euro silnější, obzvláště bude-li nyní jasné, že už nepříjde žádný další balík záchranných opatření. Alespoň částečně tak zmizí zhoubný problém morálního hazardu. Odchod z eurozóny by pomohl Řecku jen za podmínky, že jej politici využijí jako argument k uskutečnění důležitých reforem, jako je deregulace trhu práce, snížení vládních výdajů, privatizace státního majetku. Bude-li však řecká vláda pokračovat ve svém nezodpovědném utrácení mimo systém eura, dojde k vysoké inflaci a ožebračení řeckých obyvatel.

Jste Němec, který žije trvale ve Španělsku, a tak máte možnost velmi dobře rozumět dopadům eura na tyto dvě země. Můžete ukázat na některé zajímavé rozdíly v dopadech eura? Můžete uvést nějaké zajímavé příklady toho, co euro způsobilo?

PESIMISTICKÝ SCÉNÁŘ

znamená pokračování v nastoupené cestě. Transferová unie získá formálnější institucionální zázemí pod hlavičkou Evropského ministerstva hospodářství či financí, dojde k harmonizaci daňových sazeb, která odstraní daňovou konkurenci a též ochromí růst socialistického evropského státu.

Německo má stále v živé paměti masové utrpení obyvatelstva, jež přinesla inflace. Přežívá tak i odpor k nadměrným veřejným deficitům, které stály u zrodu inflace. V posledních deseti letech tak byly uskutečněny důležité strukturální reformy. Ve Španělsku naopak vláda využila uměle nízké úrokové míry způsobené eurem k ohromnému nárůstu veřejných výdajů. Došlo ke zvýšení podpor v nezaměstnanosti a nárůstu mezd ve veřejném sektoru a v celé ekonomice. Díky mechanismu tragédie eura Španělsko získalo, zatímco Německo ztratilo a bylo nuceno uskutečnit

bolestivé reformy. Došlo k transferu bohatství z Německa do Španělska. Reálným dopadem tohoto jevu je, že v Německu existuje mnohem rozvinutější sektor pracovního trhu lidí s nízkou kvalifikací a nižšími mzdami. V Německu najdete například uklízečky pracující za 6 euro na hodinu. Španěle za takovouto mzdu nepracují, raději pobírají podporu v nezaměstnanosti. Dalším příkladem jsou nové luxusní budovy veřejných univerzit ve Španělsku, které byly postaveny díky levným úvěrům, zatímco v Německu se na opravu starých univerzitních budov peněz nedostává.

ECB nedávno podnikla rázná opatření a zaplavila trh likviditou. Jak se díváte na tyto pokusy vypořádat se s krizí?

PHILIPP BAGUS

- vystudoval ekonomii na Univerzitě v Münsteru v Německu a Universidad Rey Juan Carlos v Madridu ve Španělsku, kde v současnosti vyučuje na katedře aplikované ekonomie,
- věnuje se měnové teorii, teorii kapitálu a teorii hospodářského cyklu,
- je hlavním autorem první publikace v nové řadě Policy Studies CEVRO Institut Academic Press s názvem Platit, či neplatit eurem? Analýza vývoje zemí uvnitř a vně Eurozóny,
- je spolueditorem odborného periodika Procesos de Mercado – Revista Europea de Economía Política,
- jeho kniha Tragédie eura, ukazující na zásadní vnitřní vady současného měnového uspořádání, byla přeložena do 13 jazyků,
- je spoluautorem knihy o hospodářském rozkladu Islandu Deep Freeze: Iceland's Economic Collapse,
- ve volných chvílích hraje tenis a je též vášnivým hráčem Chopina na klavír.

Jedná se o nástroj sloužící k záchraně nezodpovědných vlád a bank, jež je financují. Banky získají od ECB neomezený zdroj likvidity na 3 roky za 1% a mohou investovat do dluhopisů vlád na evropské periferii, např. do dluhopisů Španělska či Itálie, které jim vynesou za stejnou dobu 4%. Mohou tak dosáhnout hezkého zisku, jenž pomáhá banky rekapitalizovat. Zároveň to pomáhá financovat tyto vlády a snižovat úroky, jež za své dluhopisy musí platit.

Z toho, co se děje, je zjevné, že zastánci inflace mají v současné debatě navrch. Kde jsou odpůrci tohoto přístupu, je vůbec slyšet ekonomy staré Bundesbanky? Vidíte nějaké jiné skupiny nabízející alternativu k dnes převládajícímu názoru?

Ekonomové staré Bundesbanky vehementně kritizovali nákupu dluhopisů Evropskou centrální bankou. Zjistili však brzy, že v ECB tvoří menšinu; že směr politiky dnes udává Francie spolu se středomořskými zeměmi. V důsledku toho někteří z nich opustili potápějící se loď ECB, jako např. designovaný prezident ECB Axel Weber nebo hlavní ekonom Jürgen Stark. Před pár dny bezúspěšně kritizoval uvolňování pravidel pro poskytování kolaterálu Jens Weidmann. Mezi německými ekonomy je mnoho odpůrců inflačních záchraných opatření, ale jejich názory jsou ignorovány a varování opomíjena,

stejně jako tomu bylo před zavedením eura. Žádná skupina v parlamentu se bohužel proti těmto nešťastným krokům nestaví. Nezbyvá než čekat, až se v Německu i jinde vytvoří nová občanská hnutí, která budou prosazovat politiku zdravých neinflačních peněz.

Co nás tedy čeká? Jaký je dle vás optimistický scénář, a jaký naopak scénář pesimistický?

Skutečný optimistický scénář by musel vypadat tak, že Německo a ostatní země ukončí politiku záchraných opatření, vystoupí z eurozóny a zavedou neinflační peníze, ideálně odpolitizované, zlatem kryté peníze. Po období přizpůsobení by toto uspořádání ohromně disciplinovalo chování vlád, a to i těch, které by v eurozóně zůstaly, neboť by již více nemohly žít nad poměry. Zdravý peněžní systém by zásadně přispěl ke zdravému fungování ekonomik a tvorbě bohatství. Pesimistický scénář zna-

mená pokračování v nastoupené cestě. Transferová unie získá formálnější institucionální zázemí pod hlavičkou Evropského ministerstva hospodářství či financí, dojde k harmonizaci daňových sazeb, která odstraní daňovou konkurenci a též ochromí růst socialistického evropského státu. Provoz tohoto státu bude financován na úkor omezování svobod lidí, prostřednictvím vysokých daní a za pomoci ztráty kupní síly měny, což může vyústit v hyperinflaci či konfiskatorní měnovou reformu.

MEZI NĚMECKÝMI EKONOMY

je mnoho odpůrců inflačních záchraných opatření, ale jejich názory jsou ignorovány a varování opomíjena, stejně jako tomu bylo před zavedením eura.

Evropa měnově uvolněná aneb **Deset** let s eurem

Deset let nabádá k bilancování účinku společné měny na hospodářský systém. Podpořilo euro růst a vzájemný obchod? Kdo ze společné měny profitoval a kdo ztratil? V následujících odstavcích shrňme hlavní závěry zaměřené na vliv eura na úrokové sazby, zadluženost, inflaci a hospodářský růst.

VÁCLAV RYBÁČEK | Autor je ekonom, působí v Českém statistickém úřadě a na Vysoké škole ekonomické

LÁČE Z ČÍNY, KRIZE Z USA

Nejprve klíčové události, které zásadně ovlivnily vývoj eurozóny v průběhu její dosavadní existence. Především je třeba zmínit hospodářský vzestup Číny. Prudký růst dovozu čínských produktů do eurozóny zásadní měrou přispěl k nižším úrovním spotřebitelské inflace napříč touto měnovou oblastí. Dle míry spotřebitelské inflace může být měnová politika ECB považována za úspěšnou, přestože dochází po vzniku eurozóny k silnému růstu úvěrové emise, nově emitované peníze však dopadly především na ceny investičních statků a meziproduktů, spotřebitelské ceny zůstaly ušetřeny.

A poté hospodářská krize, jejíž epicentrum sice lze vystopovat v USA, nicméně do eurozóny se krize přelila „podezřele“ mohutnou vlnou, jež ohrožuje samotnou existenci společné měny. Uvolněná politika ECB a rychle rostoucí objem dluhů v eurozóně vytvářely i v Evropě pro dluhovou krizi živnou půdu. Vzhledem k podobným charakteristikám předluženého hospodářského systému v Evropě a v zámorí tak bylo spíše jen

otázkou, zda dluhová krize vypukne dříve na jedné či na druhé straně Atlantského oceánu. Jaká byla v tomto procesu role eura a společné měnové politiky?

Vzhledem ke zmiňovaným levným dovozům se ECB vcelku jednoduše dařilo plnit svůj hlavní cíl, tj. stabilní míru inflace. Té bylo dosaženo navzdory skutečnosti, že po vzniku eurozóny lze pozorovat zřetelný pokles reálných úrokových sazeb jak u úvěrů pro podniky, tak pro spotřebitele a měnové podmínky zůstávaly uvolněné více než půl dekády až do vypuknutí hospodářské krize. Prostředí nízkých úrokových sazeb na jedné straně stimuluje hospodářskou aktivitu, nicméně nepřírozená délka této periody „levných peněz“ vyvolává logické obavy o udržitelnost růstu.

Uvedený vývoj však nelze unifikovat, mezi regiony eurozóny existovaly výrazné rozdíly. Výraznější pokles sazeb lze vysledovat u zemí periferie, s neodvratným projevem ve vyšším

NĚMECKO LZE POVAŽOVAT

za hlavního beneficienta měnové integrace jak z pohledu nastavení úrokových sazeb, vývoje spotřebitelské inflace, tak i z pohledu zisků z mezinárodního obchodu.

cenovém růstu a klesající cenovou konkurenceschopností. Dochází tak k diferencovanému cenovému vývoji, zatímco především země periferie procházejí periodou vyššího růstu cen mezistatků i spotřebitelských statků i služeb a současně také vyšší volatility cen, země středu eurozóny (Německo, Francie či Rakousko) zažívají spotřebitelskou inflaci na úrovni inflačního cíle ECB a s velmi stabilním průběhem.

Podobný cenový vývoj lze pozorovat i v segmentu cen investic a mezistatků, které jsou významnou komponentou zahraničního obchodu, jako důsledek globalizačních trendů. Zmíněný cenový vývoj vedl ke změnám v ekonomickém rozložení sil. Vlivem vyšších temp spotřebitelské inflace a exportních cen země periferie ztrácely cenovou konkurenceschopnost, čehož projevem se stala zhoršující se obchodní bilance. Dosavadní zisky z měnové integrace jsou tak rozděleny nerovnoměrně, z pohledu zahraničního obchodu nejvíce profitovaly země středu eurozóny – Německo, Holandsko či Rakousko.

VÍTĚZEM SE STÁVÁ...

Německo lze považovat za hlavního beneficienta měnové integrace jak z pohledu nastavení úrokových sazeb, vývoje spotřebitelské inflace, tak i z pohledu zisků z mezinárodního obchodu. Tento závěr podporuje domněnku o dominantním vlivu stavu největší evropské ekonomiky na měnová rozhodnutí. Jinak řečeno, euro cenově znevýhodnilo především země na periferii, snížilo jejich konkurenceschopnost ve prospěch ostatních zemí, především Německa.

Vzhledem k silné hospodářské propojenosti ovlivnil vývoj v eurozóně i situaci u ekonomických sousedů. Silná poptávka v eurozóně stimulovala výrobu a investice i v zemích mimo zónu a tlačila i okolní země do měnového cyklu. Výsledkem je silně synchronní průběh hospodářského cyklu v zemích eurozóny i v sousedních zemích, nelze tak pozorovat výrazné rozdíly v hospodářském růstu eurozóny jako celku a zemí mimo eurozónu. Naopak země periferie eurozóny dosahovaly obecně nižších temp růstu než země stojící mimo zónu, ovšem země geograficky bližší středu eurozóny.

Ukazuje se tak, že vytvoření eurozóny neznamenalo zvláštní podporu hospodářskému růstu. Naopak ekonomiky přijetím eura ztratily další přízpůsobovací mechanismus ve vztahu k vnějšímu světu, při nepružných trzích práce, nepružných mzdách a v inflačním prostředí je důsledkem rostoucí zadlužení. Z pohledu dosažení udržitelného hospodářského růstu jsou euro a společná měnová politika zklamáním. Jako důležitějším zdrojem trvalé prosperity se ukazuje svoboda podnikání a vzájemného obchodu než konkrétní prostředek směny.

Pravicová sebevražda

Slovensko zažilo druhou březnovou neděli opravdové politické zemětřesení, kdy voliči v předčasných volbách vyměnili pravicovou koalici za jednobarevnou, většinovou vládu levicově populistické strany Směr. Novým premiérem našich východních sousedů se proto stane opět Robert Fico.

PETR SOKOL | Autor je politolog, přednáší na CEVRO Institutu, řídí CEVRO Revue a pravidelně přispívá do dalších českých médií (např. do Reflexu)

Míra Ficova volebního vítězství je opravdu ohromující. Mezi občany slovenské národnosti dostal skoro přesně polovinu všech hlasů a v některých okresech východního Slovenska ho volily i dvě třetiny voličů. Mimochodem v tomto regionu se najdou i okresy, kde kromě Směru již žádná další strana nepřekročila pět procent. Fico pro svůj triumf nemusel moc udělat. Vděčí za něj dvěma skutečnostem: hašteřivosti pravice a krizi eura. Z obojího si vládní koalice namíchala smrtící koktejl, který nepřežila. „Zombifikovanou“ vládu Ivety Radičové pak už jen dorazila aféra Gorila.

TŘI HROBAŘI PRAVICE

Vraťme se však k boji o tzv. euroval – evropský záchranný systém, který Sloven-

sku přinesl pád vlády. Někomu může být sympatický postoj předsedy slovenského parlamentu a liberální strany Svoboda a solidarita (SaS) Sulíka, který zásadově trval na tom, že Slovensko nemá poskytnout pomoc chřadnoucímu euru. Na jeho odpor reagovala premiérka Radičová spojením hlasování o pomoci s hlasováním o důvěře vládě. Pokusila se Sulíka přitlačit ke zdi možnosti pádu vlády. Jenže liberálové se nezalekli a vládu odmítnutím eurovalu shodili. Potud by se mohli zdát jako hrdinové, jenže jejich argument, kolik Slovensku ušetřili, je lichý. Protože následný nástup levicové vlády v čele s populistou Ficem bude Slovensko jistě stát mnohem více peněz. Sulík si sice zachoval ideovou čistotu, ale země za to zaplatí vysokou cenu.

Vinen pádem vlády ale samozřejmě není jenom Sulík a jeho liberálové. Svůj podíl na něm má i premiérka Ivetta Radičová, která nemusela hlasování o eurovalu spojovat s osudem vlády. Jen spekulovat můžeme o tom, jakou roli v jejím rozhodnutí sehrál tlak ministra zahraničí a stranického šéfa Radičové – Mikuláše Dzurindy. Ten se dlouhodobě snažil Radičové omezovat manévrovací prostor a usiloval o roli faktického premiéra. Možná doufal, že pád vlády bude jen

koncem Radičové, ale koalice se udrží dál, a třeba pod jeho vedením. Všichni tři se přepočítali a ze slovenské pravice ve volbách zbyly jen trosky.

KONEC

NESMRTELNÉHO DZURINDY

Na pravici se sice v předvolební kampani mediálně bojovalo o metu lídra pravice, ale fakticky ji ve volbách nikdo nezískal. KDH se sice radovalo z faktu, že skončilo ve volbách druhé. Je ale třeba připomenout, že ho od vítěze voleb dělí celých 36 procent. KDH se sice moc

Vpředu zleva Ján Figel', Iveta Radičová a Mikuláš Dzurinda, vzadu zleva Pavol Hrušovský a Richard Sulík těsně po hlasování o Evropském fondu finanční stability (EFSF) spojeném s vyjádřením podpory vládě.

netýkala aféra Gorila a jeho ministr vnitra Lipšic se dokonce snažil hrát roli hlavního zastávce vyšetření celé kauzy, ale ukázalo se, že strana postavená hlavně na církevních voličích nemá aktuálně potenciál přetáhnout větší skupiny od svých pravicových konkurentů. Šéf konzervativních křesťanských demokratů a bývalý eurokomisař Figel' byl před volbami nejčastěji označován jako možný koaliční partner pro Ficův Směr, jenže s většinou pro Směr se tato varianta sta-

la nereálnou. To může ve straně posílit odpůrce spolupráce s Ficem, které vede právě ministr vnitra Lipšic. Tomu se ve volbách podařilo na preference přeskochit i předsedu své strany a může být budoucností strany.

Na křižovatce stojí do voleb nejsilnější pravicová síla Slovenská demokratická křesťanská unie – Demokratická strana (SDKÚ-DS). „Dzurindovci“ byli dlouhodobě volebně nejúspěšnější pravicovou stranou, ale letos se museli trást o samotný vstup do parlamentu. Gorila „nesmrtelného“ Dzurindu udolala a dala opět zaznít hlasům, že Dzurinda spojovaný s aureolou toho, kdo v politice porazil Vladimíra Mečiara, prožíval v politice už zbytečný „přesčas“. Před dvěma lety ještě politicky přežil aféru se sponzorováním své strany, když před sebe nastrčil Iveta Radičovou. Nyní už ve vrcholné politice končí. Nahradit by ho měla dosluhující ministrině spravedlnosti Lucia Žitňanská, která by se asi chtěla stát „Radičovou II.“, ale chybí jí k tomu charisma.

Volební porážka dopadla i na maďarské menšinové strany. Umírněný Most (Híd) Bély Bugára sice obhájil místo v parlamentu, ale doplatil na tvrdou kampaň ze strany konkurenční a radikálnější Strany maďarské koalice (SMK), kterou podporovala vláda v Budapešti. SMK se opět do Národní rady nedostala a její budoucnost je nejasná.

HLEDÁ SE PRAVICOVÝ FICO

O křeslo předsedy se zatím nemusí bát lídr liberálů Sulík. Jeho SaS se podařilo podruhé dostat do parlamentu, přestože přišla o polovinu voličů. SaS se oproti svým liberálním předchůdkyním etablovala na politické scéně, ale přišla o pověst „enfant terrible“ slovenské politiky. Tu totiž převzal bývalý poslanec za SaS Igor Mafovič, který si vytvořil novou stranu s vše říkajícím názvem Obyčejní lidé a nezávislé osobnosti (OLANO) a skončil s ní třetí, jen těsně za KDH. Majitel vydavatelského impéria složeného z regionálních novin se před dvěma le-

ty překřížkoval se třemi kolegy z jeho hnutí z posledních míst kandidátky do Národní rady a hned začal Sulík trápít spektakulárními politickými gesty. Ostře výroky na adresu politických protivníků mu vynesly několik potyček v parlamentu, ale také mediální pozornost, kterou nyní zúročil. Nebyl součástí spisu Gorila a ani se ho nedotkla Sulíkova aféra Sasanka, kdy vyplavalo na veřejnost Sulíkovo setkání s kontroverzním až mafiánským podnikatelem Kočnerem. Obyčejní lidé proto mohli v kampani vystupovat jako jediní čistí.

DZURINDA, RADIČOVÁ A SULÍK

předali Slovensko Ficovu levicově populistickému Směru na zlatém tácu. Na pravici se sice v předvolební kampani mediálně bojovalo o metu lídra pravice, ale fakticky ji ve volbách nikdo nezískal a slovenská pravice bude čekat, kdo se této role nově ujme. Mafovič možná plánuje stát se pravicovým Ficem. I u něj ale platí, že začíná na pouhých osmi procentech.

Mafovič je do značné míry reprezentant toho, co u nás známe jako nepolitickou politiku. Média ho řadí k pravici, ale on se necítí svázán žádnou ideologií. Nejlépe by ho bylo možné označit nálepkou neideologický populist. Ficovi po volbách řekl, že jeho poslanci podpoří kvalitní vládní návrhy. Mafovič možná plánuje stát se pravicovým Ficem. I u něj ale platí, že začíná na pouhých osmi procentech.

A ještě jedna zajímavost: ze scény v těchto volbách definitivně odchází Vladimír Mečiar, jehož HZDS získalo už jen něco málo přes jedno procento. Totéž se asi stane také Jánovi Slotovi, jehož nacionalistická Slovenská národní strana (SNS) vypadla z parlamentu, Slota už prý příště nebude kandidovat ve volbách.

Česká „euroskepse“ sílí

Ačkoli evropská tematika často plní titulní stránky českých deníků i hlavní televizní zpravodajství, veřejnost ponechává veskrze chladnou a lhostejnou. Z četných výzkumů veřejného mínění ale také vyplývá, že euroskepse české společnosti sílí. Jak vnímá veřejnost euro a nedávné spory o účast ve fiskální dohodě?

LADISLAV MRKLAS | Autor je politolog, prorektor vysoké školy CEVRO Institut a šéfredaktor CI Time

Nedávný spor premiéra Nečase s ministrem zahraničí Schwarzenbergem v otázce připojení Česka k fiskálnímu kompaktu vypadal na první pohled dramaticky. Vyjádření obou aktérů byla značně ostrá, jako kdyby se skutečně chystali ukončit koaliční spolupráci. Ve skutečnosti však šlo jen o další přestřelku směřovanou především do vlastních stran a k jádru vlastních voličů. Oba politici jsou natolik zkušení, že jsou si vědomi přinejmenším dvou souvislostí. Význam této evropské dohody, která s nejvyšší pravděpodobností skončí jako mnohé předchozí, tedy jako cár papíru, je velmi omezený. Za rozbití koaliční vlády z takového pro veřejnost malicherného důvodu by obě vládní strany zaplatily obrovskou daň. Osud slovenské pravice je v tomto směru více než silným mementem. Přesto tento spor nelze tak jednoduše odbýt.

85 % ČECHŮ JE PROTI EURU

Data z exkluzivního reprezentativního průzkumu agentury Ipsos z přelomu letošního února a března hovoří v několika případech dosti jasně. Vypovídají např. o tom, že Češi nevěří společné evropské měně. S přijetím eura na přelomu února a března 2012 souhlasilo sotva 15 procent české veřejnosti. Navíc jen každý více než třicátý respondent souhlasil

bezvýhradně. Odpor vůči přijetí eura jde napříč politickým spektrem.

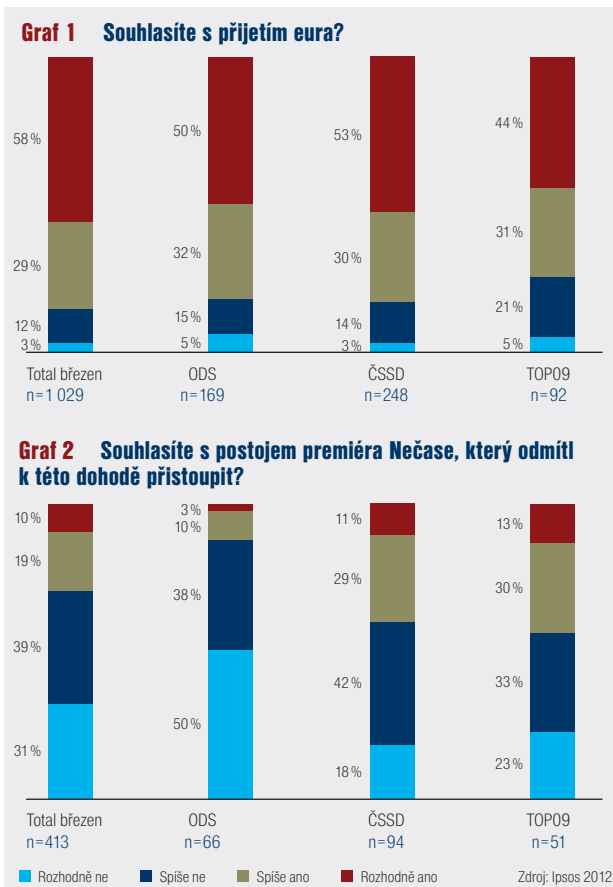
Nejvíce pro přijetí společné měny byli voliči vládní TOP09. Nicméně i mezi nimi naprosto drtivě převládá odpor, který vyjadřují až tři čtvrtiny sympatizantů „topky“. Voliči opoziční sociální demokracie i vládních občanských demokratů vyjádřili svůj odpor ve zhruba stejné míře. A to bez ohledu na dlouhodobě proklamované postoje „svých“ politických stran. Zvláště zajímavé je to u sympatizantů ČSSD, která je jako strana jednoznačným zastáncem české účasti ve všech evropských iniciativách a dlouhodobě podporuje přijetí společné evropské měny.

FISKÁLNÍ KOMPAKT ZAPADL

Z výsledku výzkumu také jasně vyplývá, že 60 % české veřejnosti vůbec nezaznamenalo evropskou dohodu o rozpočtové disciplíně. Tento údaj navíc musíme upřesnit, protože na první, dalšími informacemi nepodpořenou otázku odpověděla kladně jen o něco více než čtvrtina dotázaných. Každý čtvrtý z deseti se k zaznamenání tohoto paktu přihlásil, až když byly dodány informace, o jaký pakt se jedná. Ještě horší je to se znalostí realii této dohody. Zde se orientoval jen velmi malý vzorek reprezentující asi 5–6

procent českých voličů. A to je také hlavní důvod, proč celá přestřelka ponechala českou společnost v zásadě lhostejnou.

Pozoruhodné výsledky ovšem generovaly i další otázky po znalostech a souhlasu s postoji, které prezentovaly relevantní

české strany. Otazníky přitom vyvolává samotný fakt, že daleko více respondentů odpovědělo kladně na dotaz po znalosti oficiálního vládního postoje než na otázku, čeho se tento postoj týká! Zdá se, že média informovala více, nebo možná srozumitelněji, o postojích českých politických elit než o samotné podstatě uzavřené dohody. I to dobře ilustruje „kvalitu“ české diskuse o evropských tématech.

INFORMOVANĚJŠÍ STOJÍ ZA NEČASEM

V každém případě informovanější část české veřejnosti stojí v otázce českého postoje k paktu z velké většiny za premiérem Nečasem. Odmítnutí připojit se schvaluje až 70 % respondentů. Nejvíce za premiérem stojí voliči ODS. Postoj vlády ale schvaluje i většina voličů TOP09 a přibližně polovina voličů opoziční ČSSD. Rozpolcenost názorů voličů TOP09 a ČSSD pak dobře ilustruje fakt, že mnozí z nich podporují jak postoj premiéra, tak jeho kritiku ze strany Karla Schwarzenberga a sociálních demokratů. Z toho lze usuzovat, že postoje politiků nejsou dostatečně transparentní a voliče spíše matou, než aby jim pomáhaly

ROZPOLCENOST NÁZORŮ

voličů TOP09 a ČSSD dobře ilustruje fakt, že mnozí z nich podporují jak postoj premiéra, tak jeho kritiku ze strany Karla Schwarzenberga a sociálních demokratů.

orientovat se v džungli evropských problémů. Nejvíce to platí o voličích sociálnědemokratických, jejichž postoj k evropské integraci a místě Česka v ní vykazuje stále menší soulad s oficiální linií ČSSD.

Rozporuplnost výsledků celého průzkumu na jedné straně potvrzuje přetrvávající malou sílu evropských témat pro politické rozhodování české veřejnosti. Zároveň však tyto výsledky signalizují, že zvláště u stran podporujících současný trend evropského sjednocování (TOP09 a ČSSD) dochází k rozevírání nůžek mezi voliči a jejich stranami. Pro voliče ČSSD patrně nepůjde o velký problém, neboť význam EU pro jejich preference není velký. Větší problém může mít

strana vedená Karlem Schwarzenbergem. TOP09, jejíž voliči o celé věci daleko hlouběji přemýšlejí a „Evropa“ je pro ně tématem podstatně méně vzdáleným. V každém případě jsou výsledky tohoto průzkumu dobrým důvodem, aby se celá česká politická reprezentace podstatně více zajímala o názory veřejnosti. Jinak se může silící euroskepse stát dalším kamínkem do mozaiky občanské frustrace.

Chceme referendum k euru?

Evropská unie, referenda a kampaně

V březnovém referendu Švýcaři odmítli prodloužení placené dovolené ze čtyř na šest týdnů a daňové zvýhodnění stavebního spoření.

Jak by dopadlo obdobné hlasování u nás?

Podobné otázky by byly upřadě těžkou zkouškou pro naše politiky i voliče.

MAREK BUCHTA | Autor je marketingový konzultant

EU POSUNULA VNÍMÁNÍ REFEREND V EVROPĚ

Ideálně probíhá opravdový výběr mezi dvěma názory. Každý z nich má svůj tábor příznivců i odpůrců, kteří podporují svou volbu argumenty a kampaněmi. Demokratický deficit EU se ale naplno projevuje i v této oblasti a evropské společnosti přispělo k teorii refe-

rend typem jednostranného hlasování, jehož cílem je dodatečná legitimizace již dohodnutého a schváleného plánu. Druhá možnost v podstatě neexistuje, s odmítnutím se nepočítá. Zpravidla ani není k dispozici žádný plán pro případ, že se někdo přeci jenom rozhodne projevit vlastní názor. Milníky tohoto přístupu byla hlasování o tzv. euroústavě

ve Francii a Holandsku a zejména dvojitě hlasování Irů o následné Lisabonské smlouvě. Do přípravy se dostaly pojmy jako správné časování (čekání na vhodnou chvíli), vítězství nebo prohra a neskrývaná podpora jednoho názoru z veřejných peněz.

Česko nemá tradici lidových hlasování, a tak v paměti zůstává pouze jediné celostátní referendum – o přistoupení k EU v roce 2003. To proběhlo zcela podle evropského vzoru, bez reálné druhé varianty a včetně jednostranné vládní agitační kampaně. Další na řadě mohlo být naše hlasování o Evropské ústavní smlouvě v roce 2005, k referendu ale po již zmíněném francouzském a holandském odmítnutí vůbec nedošlo.

Na podzim loňského roku proběhla krátká debata o případném referendu k eventuálnímu budoucímu přijetí eura. V lednu letošního roku zmínil premiér Petr Nečas možnost vypsání referenda ke schválení Smlouvy o rozpočtové zodpovědnosti a znovu nastínil i možnost hlasování o přijetí eura. Současná ekonomická situace eurozóny však tyto debaty utlumila a termín přijetí společné měny i možnosti případného referenda jsou zatím odloženy na neurčito.

DÁNSKÉ A ŠVÉDSKÉ NE SPOLEČNÉ MĚNĚ

Velmi poučné je studium dnes již historických materiálů o plebiscitech v Dánsku a Švédsku. V době, kdy dánská vláda

vypisovala referendum, ukazovaly výzkumy veřejného mínění dlouhodobě na bezproblémové ano. Pro byla větší na hlavních politických stran, zaměstnavatelé, média i velká část odborů. Argumenty pro byly jasné – ekonomický růst, vyšší zaměstnanost, stabilita. Proti byly pouze okrajové strany, které vsadily na národní hrdost, tradici i latentní obavy ze ztráty části suverenity a z přílišné politizace Unie. Znovu se ale ukázalo, jak těžké je vést pozitivní kampaň. Zejména v situaci, kdy v průběhu kampaně došlo k výraznému oslabení eura vůči dolaru. Ekonomické argumenty pro přijetí byly oslabeny a opoziční tábor získal silný impuls. Ten neoslabil ani fakt, že dánská koruna ztrácela stejně jako euro, protože již s ním byla dávno svázaná v pevném směnném kurzu v mechanismu ERM II. Zvítězil přístup „počkáme a uvidíme“ – Dánové odmítli přijetí eura v poměru 53,2% ku 46,8%.

Švédové byli v o něco jiné situaci. Na rozdíl od Dánů (a stejně jako my) nemají opt-out a v podstatě se zavázali k přijetí eura již při hlasování o vstupu. Navíc švédská koruna nebyla s eurem pevně svázaná a podléhala výkyvům a poklesům. Naneštěstí pro švédskou vládu byl kurz koruny v době kampaně aktuálně na cestě vzhůru a tak nezbylo než se uchýlit k již tradičním argumentům o podpoře obchodu, snížení úrokových sazeb, případně zvýšení vlivu v Evropě. Švédští odpůrci přijetí ukázali z dnešního pohledu až neuvěřitelnou jasnoživost. Byli schopni pojmenovat fakt, který většině ostatních Evropanů začal docházet až o hod-

ČESKO NEMÁ TRADICI

lidových hlasování, a tak v paměti zůstává pouze jediné celostátní referendum – o přistoupení k EU v roce 2003. To proběhlo zcela podle evropského vzoru, bez reálné druhé varianty a včetně jednostranné vládní agitační kampaně.

ně později a který vedl i k současné krizi. Začaly se objevovat první známky stagnace ekonomik některých zemí EU a zejména se pozvolna přestávala dodržovat pravidla Paktu stability a růstu o schodcích veřejných financí. Došlo jim i to, že odmítnutí je možno později změnit, zatímco přijetí společné měny je v podstatě nezvratné. Tyto názory převážily, i když kurz koruny ke konci kampaně opět klesal. I ve Švédsku tedy zvítězil stejně rozvážený přístup jako v Dánsku. Odpůrci získali 56% hlasů při vysoké účasti.

KAMPANĚ K REFERENDŮM

Čechy do EU zval portugalský rybář nebo řecký kavárník. Rybář byl ale pouze fiktivní, a jak se má dnes kavárník, je velká otázka. Role kampaní, zejména v „legitimačních“ referendech, může být poměrně zásadní. Kampaním na rozdíl od voleb většinou chybí osobní rozměr, jsou polarizované (ano vs. ne). Téma může být složité na jednoduchou otázku a při dlouhé době mezi vypsáním referenda a samotným hlasováním se mohou projevit nečekané externí vlivy. Zajímavou otázkou zůstává i to, kdo kampaň zaplatí. Mají být veřejné prostředky investovány do podpory pouze jednoho názoru? Kde končí pluralita názorů, začíná propaganda.

Oblíbenou technikou v těchto kampaních je tzv. „bandwagon“. Melodicky znějící název pochází doslova ze snahy dostat se co nejbliže k „vozu s kapelou“ v průvodu. V přeneseném významu tato technika těží z přirozené tendence být na vítězné straně, připojit se k zástupu, skupině, potlačit svoje individuální pochyby a převzít oficiální názor. Nedostatek personalizace bývá doplňován pomocí apelu na autoritu. Může jít o opravdové lidi (například při referendu k euroústavě ve Španělsku byli využiti bývalí známí fotbalisté Johan Cruyff a Emilio Butragueño) nebo osobnosti zcela fiktivní (jako již výše zmíněný portugalský rybář v české přístupové kampani). Odpůrci se často prezentují nějakou verzí apelu na strach.

Přínosy a **náklady** společné měny euro

Euro bylo v době uvedení do oběhu masově oslavované. Dnes je pro mnoho lidí spíše noční můrou. Zamysleme se proto s výhodou zpětného pohledu nad jeho přínosy a náklady.

JAN PRŮŠA | Autor je ekonom, působí na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd UK

JEDNA MĚNA, SNAŽŠÍ OBCHOD

I bez hlubší ekonomické analýzy si každý snadno uvědomí, že přistoupení ke společné měně znamená úsporu transakčních nákladů. Pro kohokoliv, kdo obchoduje se zahraničím, se transakce stávají jednodušší. Firma, která vyváží nebo dováží zboží, nebo turista musí v případě odlišných měn hodnotit dodatečný ekonomický parametr – směnný kurz. Nejen

že to zvyšuje náročnost výpočtu o další násobení/dělení. Především je kurz do budoucna neznámý, což představuje rizikový parametr. Lze se proti němu do jisté míry zajistit, ovšem toto zajištění není úplné a něco stojí.

Pokud má daná oblast jednu měnu, tyto komplikace odpadají. Odpadá jeden parametr ekonomického rozhodování, který do budoucna musíme odhadovat. Není divu, že mno-

ho přeshraničních obchodníků se vyslovuje pro jednotnou měnu.

Ostatně přirozené obchodování mělo odjakživa neustálou tendenci vytvářet si jedinou měnu, především zlato. Zlato fungovalo jako peníze, které neznaly žádné hranice. (Spíše než důvody zavádění eura se proto ekonomovi nabízí otázka, proč se v první řadě upustilo od zlata jako přirozené mezinárodní měny – což však není předmětem tohoto článku.)

Přínosy eura jsou proto naprosto zřejmé: Ušetrí se přeshraniční obchod, což snižuje jeho náklady a zvyšuje jeho efektivnost.

KUMULACE NÁKLADŮ

Náklady eura se tak otevřeně neprojevují, a hned uvidíme proč. Základním problémem společné papírové měny je, že výkyvy, které se dříve projevily ve směnném kurzu, se přenášejí jednak do jiných makroekonomických indikátorů (především do inflace) a jednak do jiných oblastí společné měny. Jinak řečeno, šoky v dané zemi se šíří do ostatních členských států měnové unie.

To má dva podstatné důsledky: Zaprvé klesá tlak v dané zemi – původci šoku – na odpovídající přizpůsobení se. Zadruhé šok je pro pozorovatele mnohem méně viditelný. Oba tyto důsledky jsou silně negativní a vytváří kumulované náklady, které se mohou jednorázově projevit při překročení určité vysoké meze.

Ekonomický výkyv v jedné zemi (například pokles řecké produktivity) se rozprostírá na ostatní členy a v zemi původu se nejprve neprojevuje tak drasticky. Euro tedy dočasně podporuje život v iluzi. Můžeme si představit jezero, do kterého hodíme kámen – kruhy se šíří po hladině, která se rychle uklidní. Kámen ale nezmizel, pouze klesl na dno jezera. Pokud kameny házíme dost dlouho, nakonec se projeví – přerostou přes hladinu.

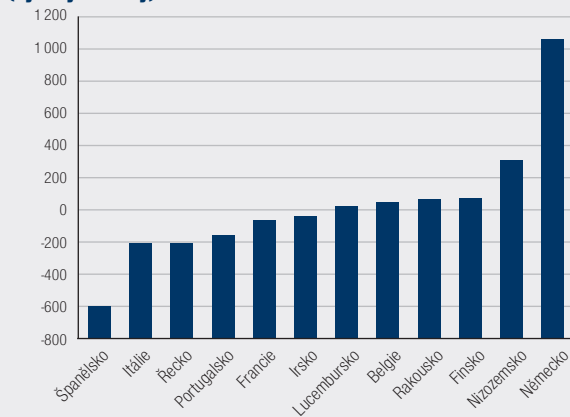
Nutno podotknout, že tomuto odloženému hromadění nákladů v podobě včasného nepřizpůsobení se ekonomickým fluktuacím podléhají tím více menší státy jako Řecko (nebo potenciálně ČR). U nich se totiž šoky snáze ztratí/rozplynou, ovšem o to rychleji pak nahromaděné náklady mohou obrazně řečeno vybuchnout.

VYPŮJČENÁ EURA

Druhou stránkou téže mince je, že země ztrácí kontrolu nad svou měnovou zásobou. Pokud chce stát dovážet zboží ze zahraničí s vlastní měnou, musí svou měnu prodávat, tj. nabízet výměnou za cizí zboží. Proto je jasné, kolik si může dovolit dovážet.

V případě společné nekryté měny ale země prodává eura, která jsou jednodu-

Graf 1 Kumulovaný přebytek/schodek běžného účtu (vývozy-dovozy) 2001-2010

še nahraditelná. Není zcela jasné, jaké množství peněz v dané zemi je a patří jí – zda zrovna prodává eura svá nebo německá. Proto například při ztrátě produktivity by sice mělo rychle dojít k přizpůsobení například poklesem mezd nebo spotřeby, jenže se společnou měnou se nejprve zdá, že země má eur dostatek, případně si je může za stále výhodných podmínek (s nízkým úrokem) půjčit.

Díky tomu se může delší dobu udržovat deficit běžného účtu (vyšší dovoz než vývoz). To se přesně dělo v Řecku – dovoz ze zahraničí ke spotřebě a navíc na dluh. Pro Řecko byl tento stav o to snazší, že Německo na druhou stranu tyto útraty vyrovnávalo svými úsporami a exporty, čímž vytvářelo aspoň částečnou rovnováhu vůči zbytku světa (viz graf).

Dodejme, že to by se v případě již zmíněného zlata nemohlo stát, byť je to také jednotná měna. Je přece jenom rozdíl někomu na virtuálním účtu připsat pár miliard nebo někomu reálně převést několik tun zlata. Právě fyzický odliv zlata historicky fungoval jako zdaleka nejlepší tlak na rychlé přizpůsobení se hospodářským změnám.

ZÁVĚR

Hlavním nákladem eura je maskování hospodářských výkyvů a šoků. Je to umožněno laxními toky virtuálních peněz mezi jednotlivými členskými státy, které tak nejsou omezeny vlastní měnovou zásobou a nejsou pod tlakem se výkyvům přizpůsobit. Výši těchto nákladů ilustrují miliardové kumulované přebytky a schodky běžného účtu členských zemí eura.

Zatímco přínosy eura byly všem od začátku jasné, Řecko by mělo být dostatečným varováním, abychom brali v potaz i s eurem spojené náklady.

JAKO U MNOHA EKONOMICKÝCH PROBLÉMŮ

i v případě eura jsou jeho přínosy viditelné velmi dobře a okamžitě. S náklady eura je to složitější – několik let se pozorovateli neznalému ekonomie dokonce mohlo zdát, že téměř žádné nejsou. S postupem času však tyto náklady vyplouvají na povrch.

Britské evropské cvičení

Výbor pro národní bezpečnostní strategii na začátku března upozornil, že by britská vláda měla z bezpečnostních důvodů připravit plán pro případný úplný či částečný kolaps eura.

JIŘÍ KOZÁK | Autor je politolog, působí jako ředitel CEVRO a pedagog na CEVRO Institutu

Výbor je poradním sborem složeným ze zástupců obou komor parlamentu. Byl ustaven v roce 2008 a jeho hlavním cílem je příprava doporučení vládě v oblasti bezpečnosti. Mimo jiné upozorňuje na další implikace případného krachu projektu společné měny. Nejde jen o banky a průmysl, ale také o zvýšenou ekonomickou migraci a snížené bezpečnostní rozpočty.

ROZDĚLENÁ KOALICE

Varování přišlo ve stejné době, kdy se lídři evropské sedmadvacítky v Bruselu sešli nad podpisem kompaktu zajišťujícího přísnější fiskální pravidla pro členy Eurozóny. Ten nepodepsaly pouze dva státy, Česká republika a Velká Británie. Premiéři obou zemí v Bruselu pre-

zentovali negativní postoj svých vlád. A oba doma čelili nesouhlasnému postoji menších koaličních partnerů.

David Cameron už na prosincovém summitu vetoval, aby byl nový dokument přijat na úrovni oficiální smlouvy EU. Zároveň nesouhlasil s využitím orgánů EU (Evropské komise či Soudního dvora) pro kontrolu a vymáhání rozpočtové kázně, kterou nově vzniklá smlouva zavádí. Sklidil tak potlesk velké části vlastní strany, vzbudil ale nevoli ve straně koaličního partnera.

Cameron tak naplno okusil nevýhody koaličního vládnutí, na které v Británii nejsou příliš zvyklí. Za normálních okolností by se zpovídal jen voličům a útočila by na něj opozice. Jenže ne tak po volbách 2010, po kterých vznikla prv-

ní plnohodnotná nekrizová koaliční vláda v Británii.

Koaliční vládní prohlášení se k evropským otázkám staví celkem rezervovaně. Konstatuje, že Británie musí hrát vedoucí roli v EU, ale zároveň vylučuje jakoukoliv byt jen úvahu o zavedení eura a velmi limituje jakékoliv přesuny pravomocí směrem do Bruselu.

JDE O CITY

Přesto Cameronův postoj koaliční liberály rozladil. Cameron mohl v Bruselu na fiskální kompakt kývnout. Ostatně Británie, jako i dalších devíti členů EU bez eura, se dohoda zatím netýká. Ani využití orgánů EU kontrolujících sedmáctku za peníze všech sedmadvaceti by nemuselo být velká katastrofa. Ale Ca-

meron se rozhodl připravit si pozici pro další ochranu obchodování v londýnském City.

V dlouhodobém horizontu se hraje o větší kontrolu a také (a to hlavně) o daň z finančních transakcí. Myšlenku o jejím zavedení v EU prosazuje Francie s Německem. Jenže hlavním ohroženým je právě Londýn, jehož sektor finančních služeb generuje 10% britského HDP.

Cameronovo vymezování pozic ale nesdílí jeho vicepremiér a šéf liberálů Nick Clegg. Ten tvrdí, že Cameronův tah City k větší jistotě nepomohl a že izolace plynoucí z nepodepsání kompaktu ohrozí ostatní sektory britské ekonomiky. Clegg dokonce šel tak daleko, že britské veto označil za dočasné. Oleje do

ohně přilil i evropský komisař pro hospodářské a měnové záležitosti Olli Rehn: „Pokud chtěla Británie ušetřit bankéře

FISKÁLNÍ KOMPACT JE DOKUMENTEM EVROPSKÝM.

Z britského pohledu je však zajímavější jako domácí politické cvičení. David Cameron ukázal, že se umí postavit francouzsko-německému společenství. Zároveň předvedl, že je schopen přijmout rozhodnutí i proti vůli koaličního partnera.

a finanční instituce v City od regulací, tak si stejně nepomůže.“

Ve světle vyjádření evropského komisaře udělal Cameron dobře, když se jal nahlas hájit britské zájmy (ostatně více jak polovina občanů Británie stála za jeho rozhodnutím). Je ale stejně tak pravda, že na boj proti dani z finančních transakcí ještě bude vhodnější doba.

KOMPROMIS A UKLIDNĚNÍ

Co se před Vánocemi jevílo jako trhlina vládní koalice, se v lednu uklidnilo. Cameron s Cleggem se dohodli na kompromisu, kterým Británie přestala blokovat využití evropských institucí při vymáhání pravidel nového fiskálního kompaktu eurozóny. A Britové budou pečlivě sledovat jakoukoliv další snahu o regulaci. Cameron svým ústupkem zajistil klid v koalici, byť vlastní strana protestovala.

Ačkoliv je fiskální kompakt dokumentem evropským, z britského pohledu je možná zajímavější jako domácí politické cvičení. Šéf konzervativní strany ukázal, že se umí postavit francouzsko-německému společenství a rozšiřující se evropské byrokratizaci. Zároveň předvedl, že je schopen přijmout rozhodnutí i proti vůli koaličního partnera.

Lídr menší koaliční strany zase ukázal, že se dokáže vzepřít většímu kolegovi ve vládě a dokáže jej veřejně kritizovat. Připomenul zároveň, že v evropských otázkách má mnohem blíž k labouristům. To je vcelku pragmatické, obzvláště když průzkumy dlouhodobě ukazují na opakování volebního patu z roku 2010.

Jak Cameron, tak i Clegg však hlavně ukázali, že se stále ještě dokáží dohodnout. Koalice vydržela horší věci, třeba referendum o volební reformě či lokální volby, které pro liberály skončily debaklem. Takže fiskální kompakt také zvládne. Jenže jedna věc je klid v koalici a druhá věc je silný britský hlas při vyjednávání. Pro britské zájmy by proto bylo dobré, kdyby postoj vlády byl od samého počátku jednotný a adekvátní.

Právní **překážky** při odvolávání vedoucích státních zástupců

V souvislosti se zrušením odvolání vrchního státního zástupce JUDr. Vlastimila Rampuly soudem byla znovu otevřena otázka, jakým způsobem a zda vůbec je možné odvolat vedoucí státní zástupce. V následujícím textu se proto pozastavím u toho, jaké dnes existují právní překážky při odvolávání vedoucích státních zástupců a jakým způsobem by je bylo možné do budoucna překonat.

LUBOŠ JEMELKA | Autor je právník a politolog, přednáší na CEVRO Institutu a pravidelně publikuje zejména k problematice správního práva

NEÚSPĚCHY PŘI ODVOLÁVÁNÍ VEDOUČÍCH STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ

Podle § 10 odst. 4 zákona o státním zastupitelství platí, že okresního, krajského či vrchního státního zástupce může odvolat z funkce ministr spravedlnosti, pokud závažným způsobem poruší povinnosti vyplývající z výkonu funkce vedoucího státního zástupce. Nejde-li o odvolání z důvodu porušení povinností při

výkonu státní správy státního zastupitelství, činí tak na návrh nadřízeného vedoucího státního zástupce, tedy toho, kdo je oprávněn navrhopvat jmenování do funkce, z níž má být vedoucí státní zástupce odvolán (odvolat krajského nebo okresního státního zástupce lze též na návrh nejvyššího státního zástupce).

Toto na první pohled jednoduché ustanovení však v praxi způsobuje, že se vedoucí státní zástupce nedaří odvolá-

vat prakticky vůbec a dosavadní soudní spory pak končí pro odvolávané vždy vítězně. Důvodem jejich úspěchů jsou buď nedostatky v samotném procesu odvolávání, nebo v důvodech, na kterých je odvolání postaveno.

Nejvyšší správní soud se zabýval těmito případy zejména v letech 2009 a 2010 (v případě odvolání okresního státního zástupce v Ústí nad Orlicí, krajského státního zástupce v Ústí nad La-

bem a vrchního státního zástupce v Olomouci), kdy konstatoval, že rozhodnutí ministra spravedlnosti o odvolání vedoucích státních zástupců jsou rozhodnutími o veřejných subjektivních právech podléhajících přezkumu v rámci správního soudnictví. Neřešil ale otázku, v jakém procesním režimu ministr spravedlnosti při tomto odvolávání postupuje. Pokud však dovodil, že zde ministr spravedlnosti vystupoval jako orgán moci výkonné rozhodující o právech a povinnostech fyzických osob v oblasti veřejné správy, musí současně platit, že se zde měl podpůrně uplatnit (při absenci jiné

ZMĚNA PRÁVNÍ ÚPRAVY

by mohla přenesením procesu odvolávání vedoucích státních zástupců na kárný soud posílit nezávislost tohoto rozhodování na politických tlacích. Přínosné by mohlo být také to, pokud by současné neomezené funkční období bylo jasně omezeno (například, jak je navrhováno, u nejvyššího státního zástupce na 10 let a u dalších vedoucích státních zástupců na 7 let).

dnes takřka nadd lidský úkol, a i když jsou dodržena všechna procesní ustanovení, nemusí být jednoznačný pohled na to, co je ještě závažným pochybením a co již nikoli.

MOŽNOST ZMĚNY PRÁVNÍ ÚPRAVY

Je zřejmé, že výše uvedená situace, kdy se odvolání vedoucích státních zástupců následně vrací do svých funkcí (v některých případech již nově obsazených), není dlouhodobě udržitelná, a to nejen s ohledem na poslední kauzu na Vrchním státním zastupitelství v Praze, ale i s ohledem na případy, ke kterým může docházet v budoucnu. Tento problém by pochopitelně nevyřešilo například zrušení vrchních státních zastupitelství, ale pouze jasná legislativní změna, která by upřesnila pravidla pro odvolání vedoucích státních zástupců, popřípadě toto řízení přenesla z ministra spravedlnosti na

Bývalý vrchní státní zástupce Vlastimil Rampula oznamuje na tiskové konferenci v Praze, že podává trestní oznámení kvůli tomu, že podle něj do kanceláře jeho náměstka vnikli dva cizí lidé.

procesní úpravy) správní řád. To výslovně potvrdila navazující rozhodnutí Městského soudu v Praze, která zrušila rozhodnutí ministra spravedlnosti z důvodu procesních vad vycházejících právě z toho, že zde ministr nepostupoval v souladu se správním řádem.

S ohledem na tento přístup správních soudů bylo v následujícím případě, kdy byl v červenci 2011 odvolán vrchní státní zástupce v Praze, JUDr. Rampula, toto od-

volání již provedeno v režimu správního řízení. Ani to však nestačilo. I když Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 17. února 2012 neshledal u tohoto odvolání žádné nedostatky procesního charakteru, označil za nedostatečné důvody pro odvolání – vytýkané skutky nepovažoval za závažné porušení povinností vedoucího státního zástupce.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že odvolat vedoucího státního zástupce je

VEDLE UVEDENÉ MOŽNOSTI

odvolání okresního, krajského či vrchního státního zástupce je možné každého státního zástupce odvolat v tzv. kárném řízení vedeném podle zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů. O tomto odvolání pak rozhoduje kárný soud, kterým je Nejvyšší správní soud.

kárný soud, jako je tomu u odvolávání státních zástupců obecně. To ostatně navrhol sám ministr spravedlnosti již v březnu 2011, nicméně tato novela nalezla dostatečnou politickou podporu. Doufáme, že nyní, kdy problémy s odvoláváním vedoucích státních zástupců neutichají (ale spíše naopak), tuto podporu naleznou a k výše popsaným sporům by již docházet nemuselo nebo alespoň nikoli v takovém rozsahu.

CEVROINSTITUT

[vysoká škola]

PŘICHÁZEJÍ ZMĚNY – BUĎTE PŘIPRAVENI!

13. a 14. 4. 2012 Zúčastněte se semináře
se špičkovými odborníky na právo,
politologii a ekonomii.

CEVRO INSTITUT – VYSOKÁ ŠKOLA PRÁVNÍCH A SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

- Veřejná správa (Bc., Mgr.)
- Master of Public Administration (MPA)
- Právo v obchodních vztazích (Bc.)
- MPA – Bezpečnostní a krizový management
- Politologie a mezinárodní vztahy (Bc., Mgr.)

Ke studentům přistupujeme individuálně a za pomoci špičkových pedagogů. Naše moderní studijní programy zajišťují výborné uplatnění ve veřejném i soukromém sektoru.

WWW.CEVROINSTITUT.CZ